

Vergaderjaar 2011–2012

29 754

Terrorismebestrijding

Nr. 213

BRIEF VAN DE MINISTER VAN VEILIGHEID EN JUSTITIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 22 juni 2012

Inleiding

Op 17 juni 2011 ontving uw Kamer de veertiende voortgangsrapportage terrorismebestrijding.¹ Tijdens het AO over deze rapportage op 5 oktober 2011 (Kamerstuk 29 754, nr. 208) is besloten dat de Nationale CT-strategie 2011–2015 voortaan als basis zal dienen voor de Voortgangsrapportage op het gebied van terrorismebestrijding. De strategische prioriteiten uit de Nationale CT-strategie en de doorlopende beleidsinzet op CT-gebied zijn immers leidend voor de Nederlandse inspanningen op CT-gebied de komende 5 jaar. Tevens werd afgesproken dat de rapportage voortaan eenmaal per jaar, onder verantwoordelijkheid van de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding (NCTV), zal verschijnen.

Nederland hanteert bij de bestrijding van terrorisme een zogenoemde «brede benadering». Dat wil zeggen dat bij terrorismebestrijding niet alleen de geweldsdaden zelf worden aangepakt, maar ook het traject dat vooraf gaat aan deze daden. Nu het beleid rond terrorisme en extremisme sinds de inwerkingtreding van de NCTV onder één dak zijn gekomen, ligt het voor de hand de voortgangsrapportage uit te breiden met het thema extremisme.

Voor u ligt dan ook de eerste Voortgangsrapportage Contraterrorisme en -Extremisme, die rapporteert over de periode juni 2011 tot en met mei 2012.² Op 19 april 2011 werd de Nationale Contraterrorisme Strategie 2011–2015 aan uw Kamer aangeboden. Voor de uitwerking van deze strategie zijn geen nieuwe besluitvormings- of overlegstructuren in het leven geroepen. De uitwerking van de strategie vindt plaats in het eigen beleid van de betrokken instanties en organisaties, onder coördinatie van de NCTV. De NCTV draagt zorg voor een integraal overzicht van alle inspanningen op het gebied van contraterrorisme en -extremisme en draagt zo bij aan samenhang, transparantie en effectiviteit. De NCTV doet dit door analyse, beleid en uitvoering zo adequaat mogelijk aan elkaar te

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2010–2011, 29 754, nr. 205.

² Voorheen was dit de Voortgangsrapportage Terrorismebestrijding.

verbinden, met behoud van de wettelijke en beleidsmatige verantwoordelijkheden.

De voorliggende Voortgangsrapportage wijkt qua opzet en inhoud dus enigszins af van de voorgaande voortgangsrapportages terrorismebestrijding. De belangrijkste verandering betreft een aparte beschrijving van de voortgang op het gebied van de vier strategische prioriteiten uit de Nationale CT-strategie: het Internationaal Jihadisme; Migratie en Reisbewegingen; Technologie en Innovatie; Doorontwikkeling van het Stelsel Bewaken en Beveiligen. De rapportage begint in paragraaf 1 met een terugblik op de vier Dreigingsbeelden Terrorismebestrijding Nederland die in de rapportageperiode verschenen. De terrorismedreiging bepaalt immers in sterke mate het beleid en de maatregelen op CT-gebied. In paragraaf 2 wordt de voortgang behandeld van de strategische prioriteiten uit de Nationale CT-strategie 2011–2015. Ten slotte is paragraaf 3 gewijd aan de voortgang van de doorlopende beleidsinzet. Deze tweedeling maakt duidelijk hoe de strategische keuzes uit de CT-strategie zijn doorvertaald in concrete resultaten en hoe deze zich verhouden tot de doorlopende activiteiten op het gebied van contraterroreisme en -extremisme binnen de vijf pijlers van de CT-strategie.

Als bijlagen zijn opgenomen:

- Eindrapportage van het Actieplan Polarisatie en Radicalisering 2007–2011¹;
- Afdoening toezegging Wegwijzer Façadepolitiek¹;
- Vierde WODC-monitor De Wet opsporing terroristische misdrijven vier jaar in werking¹;
- WODC-rapport De Wet afgeschermdde getuigen in de praktijk¹.

1. Terugblik Dreigingsbeelden Terrorismenederland: periode juli 2011 – juni 2012

Dreigingsniveau

Het dreigingsniveau voor Nederland staat sinds november 2009 op «beperkt». Hierin is in het afgelopen jaar geen wijziging gekomen. «Beperkt» betekent dat de kans op een terroristische aanslag gering is, maar niet is uit te sluiten.

De internationaal opererende jihadistische groepen en netwerken bepalen nog steeds in sterke mate de dreiging tegen het Westen en daarmee ook tegen Nederland. Hieronder zal daarom eerst worden ingegaan op ontwikkelingen die het afgelopen jaar bepalend zijn geweest voor deze internationale jihadistische dreiging. Daarna komt de focus te liggen op de terroristische dreiging tegen het Westen en specifiek tegen Nederland, waarbij tevens aandacht is voor terrorisme uit niet-jihadistische hoek. Voorts worden enkele observaties gemaakt over ontwikkelingen in Nederland ten aanzien van gewelddadige radicalisering en de weerstand binnen de Nederlandse samenleving tegen ideologisch gemotiveerd geweld.

Kern al Qa'ida en gerelateerde groepen

De slagkracht van kern al Qa'ida is de afgelopen jaren verminderd door de uitschakeling van verschillende leiders, vooral door toedoen van luchtaanvallen in de Tribale Gebieden in Pakistan. Tegenover deze verzwakking staat dat jihadisten geprofiteerd hebben van de onrust in de Arabische wereld. Vooral *Al Qa'ida op het Arabisch Schiereiland* (AQAS) en *Al Qa'ida in de Islamitische Maghreb* (AQIM) hebben hun positie versterkt. AQAS is er in het zuiden van Jemen in geslaagd delen van het

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

grondgebied onder controle te krijgen. AQIM – die in toenemende mate haar invloedssfeer van Algerije uitbreidt naar Mali, Mauritanië en Niger – heeft wapens weten te bemachtigen vanuit Libië. Wel heeft de dood van Anwar al-Awlaki eind september 2011 een belangrijke slag toegebracht aan de Engelstalige propaganda van AQAS. Al-Awlaki inspireerde via zijn Engelstalige preken en geschriften op internet diverse jihadistische personen in het Westen.

In andere landen in de Arabische wereld waar eveneens opstanden hebben plaatsgevonden, hebben jihadisten verder meer ruimte gekregen om zich te manifesteren, omdat de druk waaronder zij leefden onder de oude regimes is verminderd. Voorts heeft vooral de leider van kern al Qa'ida (Al-Zawahiri) geprobeerd de opstanden in zijn propaganda als een jihadistisch geïnspireerde gebeurtenis af te schilderen, hoewel jihadisten geen rol van betekenis hebben gespeeld bij het ontstaan van de opstanden.

Ook in jihadistische strijdgebieden waar geen sprake is geweest van opstanden, zoals in Somalië en de regio Afghanistan/Pakistan, gaat de strijd onverminderd door. Opvallend is dat het conflict in Somalië een steeds grotere aantrekkingskracht op westerse jihadisten heeft gekregen.

Dreiging tegen en in westerse landen

De internationale jihadistische groeperingen hebben het afgelopen jaar hun activiteiten vooral gericht op de regio's waar zij opereren. Dit betekent echter niet dat zij nu geen dreiging meer vormen voor het Westen. Genoemde groeperingen hebben namelijk nog steeds de intentie om aanslagen in het Westen te plegen. Dit geldt eveneens voor jihadisten die in het Westen opereren. In Europa en Noord-Amerika blijft de dreiging van terroristisch geweld dan ook aanwezig. Illustratief hiervoor zijn de jihadistische moordaanslagen in en nabij Toulouse (Frankrijk) in maart 2012, waarbij zeven personen om het leven zijn gekomen. Ook de diverse aanhoudingen in verschillende Europese landen, waarmee mogelijke jihadistische acties werden voorkomen, maken duidelijk dat jihadisten westerse landen nog steeds in het vizier hebben. Bij sommige van de aanhoudingen is gebleken dat jihadisten die getraind zijn in de regio Afghanistan/Pakistan nog steeds de opdracht krijgen aanslagen in het Westen te plegen. Verder is de dreiging van solistisch opererende jihadisten toegenomen. Kern al Qa'ida en AQAS hebben dit laatste gevoed met oproepen aan individuele moslimjongeren in het Westen, om kleinschalige aanslagen in het Westen te plegen waar en wanneer dat maar kan.

De terroristische aanslagen in Noorwegen door Anders Breivik in juli 2011 laten zien dat terroristisch geweld ook vanuit andere dan jihadistische hoek kan komen. Ook andere ontwikkelingen in het afgelopen jaar, zoals het doodschieten medio december 2011 van twee Senegalezen in Florence (Italië) door een sympathisant van het neofascisme en de ontdekking van een rechtsterroristisch netwerk in Duitsland, onderstrepen nog eens dat ideologisch geweld niet voorbehouden is aan jihadisten.

Dreiging tegen Nederland

In de ogen van jihadisten blijft Nederland een legitiem doelwit voor het plegen van aanslagen, vanwege de gepercipieerde belediging van de islam en de profeet Mohammed in ons land en de deelname aan (militaire) missies in islamitische landen. Nederlanders en Nederlandse belangen in het buitenland lopen wel meer risico geconfronteerd te

worden met terrorisme dan in Nederland zelf. Dit bleek bijvoorbeeld bij de ontvoering van een Nederlander in Mali in november 2011 door AQIM.

In Nederland zelf is een beperkt aantal jihadistische netwerken actief. Deze netwerken zijn meer gericht op de strijd in jihadistische strijdgebieden in het buitenland, dan op het voeren van de jihad in Nederland. Zorgelijk is wel dat het aantal jihadistische reisbewegingen het afgelopen jaar gegroeid is en dat Nederlandse jihadisten vaker hun doel bereiken. Een nieuwe ontwikkeling is verder dat sommige jihadreizigers nu ook aansluiting proberen te vinden bij strijdgroepen in landen die te maken hebben (gehad) met opstanden, zoals Libië, Egypte en Syrië. Het gevaar bestaat dat de jihadreizigers na terugkeer hun opgedane strijdervaring gebruiken voor een aanslag in Nederland. Ook kunnen zij anderen enthousiasmeren tot een jihadreis en hen daarbij helpen. Overigens is het aantal jihadreizigers vanuit Nederland, zeker in vergelijking met landen als het Verenigd Koninkrijk en Duitsland, nog steeds relatief beperkt.

Gewelddadige radicalisering

Opnieuw lieten in het afgelopen jaar diverse radicale bewegingen van zich horen, waarbij grote incidenten zijn uitgebleven. Opvallend is dat Sharia4Holland, de meest actieve radicale islamitische groep, zich nadrukkelijker in de openbaarheid is gaan manifesteren. Deze kleine groep probeert de aanhang te vergroten met een meer provocerende houding en doet ten aanzien van het gebruik van geweld dubbelzinnige uitspraken. Daarbij bestaat het risico dat aanhangers uit de vaste kern of sympathisanten van Sharia4Holland de grens naar geweld oversteken.

Zorgelijk is verder dat er na de terroristische aanslagen in Noorwegen op Nederlandse internetfora en blogs op beperkte schaal geluiden waren te bespeuren, waarin de gewelddadige denkbeelden van Breivik werden onderschreven en de aanslagen zelfs werden toegejuicht. Afgezien van het jihadistisch terrorisme is er op dit moment in Nederland echter geen sprake van een ontwikkeling naar terroristisch geweld, noch vanuit de anti-islam beweging noch vanuit andere ideologisch gemotiveerde groeperingen. Dit laat echter onverlet dat een terroristische actie door een geradicaliseerde eenling vanuit welke hoek dan ook nooit kan worden uitgesloten.

Weerstand

De weerbaarheid onder de Nederlandse bevolking tegen ideologisch geweld is al jaren onverminderd hoog. Hierin is het afgelopen jaar geen verandering gekomen.

2. Strategische prioriteiten uit de Nationale CT-strategie 2011–2015

Onderstaand wordt per strategische prioriteit uit de Nationale CT-strategie 2011–2015 weergegeven op welke wijze gedurende de rapportageperiode (juni 2011 t/m mei 2012) is gewerkt aan het realiseren van de keuzes die in de Nationale CT-strategie staan beschreven.

2.1 Internationaal jihadisme

Keuze:

Nederland levert internationaal een bijdrage aan het voorkomen en neutraliseren van verdere escalatie in de jihadistische strijdgebieden. Inzicht in de ontwikkelingen in deze regio's en de risico's die daaruit voortvloeien is essentieel. De samenhang tussen buitenlands beleid,

defensie, inlichtingen en nationaal contraterrorismebeleid gericht op de betreffende regio's zal verder worden bevorderd, zowel op beleidsniveau als waar mogelijk ter plaatse.

Keuze:

Nederland zet zich in tegen de verspreiding van jihadistische propaganda en voor de beperking van het effect van het jihadistisch discours. Dit gebeurt door het aanpakken van extremistische websites en door het stimuleren van de ontwikkeling van tegengeluiden («counter narratives») in samenwerking met internationale partners.

2.1.1 Internationale bijdrage

In het kader van de Nederlandse bijdrage aan het voorkomen en neutraliseren van verdere escalatie in de jihadistische strijdgebieden zijn in de afgelopen periode verschillende resultaten geboekt, veelal onder coördinatie van het ministerie van BZ. Er zijn diverse projecten en programma's opgezet of gefinancierd, die zijn gericht op het tegengaan van radicalisering en de versterking van capaciteit ter bestrijding van terrorisme in landen in voor Nederland prioritaire regio's in Afrika en Azië (Sahel/Magreb, Hoorn van Afrika, Pakistan, Indonesië). Daarbij ging veel aandacht uit naar de rechten van de mens en de «rule of law».

Onderstaand volgt een tweetal concrete voorbeelden van dergelijke projecten.

- Het ministerie van Buitenlandse Zaken ondersteunt via het Zuid-Afrikaanse (non-gouvernementele) *International Security Centre* een regionaal trainingsprogramma gericht op Oost-Afrika. Belangrijk aandachtsveld in dit programma is het versterken van de capaciteit om terroristen via het strafrechtelijk systeem te vervolgen (openbare aanklagers, rechters, opsporing).
- Met behulp van financiering vanuit het ministerie van Buitenlandse Zaken worden in Jemen, Somalië en Indonesië activiteiten ontplooid die beogen het conflict oplossend vermogen binnen de samenleving te verhogen. Met behulp van een breed scala aan communicatiemiddelen (onderwijs, TV- en radioprogramma's) worden jongeren gestimuleerd hun blik te verbreden en onvrede met overheid en/of andersdenkenden op een niet gewelddadige wijze te uiten.

Naast de projecten die zich specifiek richten op het tegengaan van radicalisering en het versterken van lokale capaciteit om terrorisme te voorkomen en bestrijden, zijn ook de bredere Nederlandse ontwikkelingsgerichte inspanningen in de hierboven genoemde regio's en landen van belang. Hoewel er geen direct oorzakelijk verband ligt, geldt ontegenzeggelijk dat verbeterde sociaaleconomische omstandigheden, de aanpak van corruptie en de versterking van de rechtsorde en stabiliteit de kans dat extremistisch gedachtegoed postvat verminderen.

Ook heeft de Nederlands bijdrage aan de veiligheidssituatie in Afghanistan, in de vorm van een missie waarbij Afghaanse politieagenten in de provincie Kunduz worden getraind door Nederlandse specialisten, gezorgd voor een verhoogde weerbaarheid in deze regio tegen jihadistische elementen. Het ministerie van Defensie werkt hierbij intensief samen met het ministerie van Buitenlandse Zaken en de AIVD, alsmede met diverse buitenlandse partners.

Daarnaast is uitvoering gegeven aan de Sanctiewet, de Sanctieregeling 2007 en het «nationaal protocol totstandkoming en beëindiging van bevrozingsmaatregelen terrorisme» om terrorisme tegen te gaan. Dit

gebeurde door het bevriezen van tegoeden van personen en organisaties op nationaal, Europees en op VN-niveau. Ook heeft Nederland deelgenomen aan de coalitie van gelijkgezinde landen ter verbetering van procedures voor plaatsing op en verwijdering van organisaties en personen op terrorismelijsten van de EU en de VN. Dit heeft zijn beslag gekregen in VN resolutie 1989 (2011).

Bilaterale diplomatie en de inzet van het postennetwerk stonden veelal in het teken van informatievoorziening ten behoeve van terrorismebestrijding, o.a. voor de totstandkoming van het DTN. Daarnaast heeft BZ in internationaal verband actief de ratificatie en uitvoering van diverse VN-terrorismeverdragen en de VN CT-strategie bepleit, o.a. door middel van contraterrorismeclausules die landen committeren aan de bestrijding van terrorisme.

Multilaterale diplomatie was met name gericht op:

1. De versterking van de samenhang tussen EU-intern en EU-extern beleid op het terrein van terrorismebestrijding en de bestrijding van grensoverschrijdende criminaliteit;
2. De ondersteuning van de VN Counter Terrorism Implementation Task Force (CTITF) en andere VN-fora, zoals het Counter-Terrorism Committee Executive Directorate (CTED), die correcte en adequate uitvoering van VN-resoluties ter bestrijding van terrorisme bevorderen;
3. Het zorg dragen voor een verdere kwaliteitsimpuls aan de inspanningen van de VN met behulp van de inzet van het Global Counterterrorism Centre. Het project draagt er met name toe bij dat de activiteiten van de VN op het gebied van contraterrorisme en de brede ontwikkelingsagenda (sociaaleconomische uitsluiting, rechtstaat, stabiliteit) beter op elkaar worden afgestemd, om zodoende de synergie te versterken.

2.1.2 Inlichtingen en informatie

Onderzoek naar de exogene jihadistische dreiging is een strategisch-operationele doelstelling van de Nederlandse Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten. De Nederlandse I&V diensten doen operationeel onderzoek naar het internationaal jihadisme en werken daarbij samen met collega-diensten in het buitenland, bijvoorbeeld in CTG-verband (*Counter Terrorism Group*). Daarbij richt de AIVD zich op de terroristische dreiging tegen civiele doelen en de MIVD op de dreiging tegen defensiebelangen.

Een belangrijke pijler van de diensten is de sterke positie op internet. Internet speelt een belangrijke rol bij het internationaal jihadisme. Bepaalde jihadistische webfora zijn erg invloedrijk en vormen de facto de kern en motor van de wereldwijde virtuele jihadistische beweging. De AIVD schat dat ongeveer 25 000 jihadisten afkomstig uit meer dan 100 landen deel uitmaken van deze kernfora. De activiteiten van de AIVD op dit gebied hebben geleid tot intensieve operationele samenwerking op het gebied van jihadistisch internet. Het zicht dat dit oplevert op de internationale communicatie tussen jihadisten op internet levert veel informatie op over de exogene dreiging. Ook heeft de AIVD in januari 2012 een open publicatie uitgebracht over jihadistisch internet. Deze publicatie onderstreepte de noodzaak om het internet blijvende aandacht te geven in de strijd tegen het internationale jihadisme.

De MIVD heeft de exogene jihadistisch terroristische dreiging onderzocht waar Defensie mee te maken heeft, of in de toekomst mee te maken zou kunnen krijgen, om deze tijdig te kunnen signaleren en neutraliseren.

Hiermee is maximaal bijgedragen aan de bescherming van Nederlandse Defensiebelangen in Nederland en in het buitenland (*force protection*). De activiteiten ter verbetering van de informatiepositie in diverse regio's hebben tevens bijgedragen aan een verbeterd vooruitziend vermogen van de MIVD, waardoor de MIVD de krijgsmacht gevraagd en ongevraagd kan informeren over mogelijke dreigingen. De aanpak is missiegericht en netwerk georiënteerd. Er zijn de afgelopen periode diverse maatregelen genomen om de informatiepositie te verbeteren, met name in de voor Nederland relevante (inzet-)gebieden. Zo zijn de ontwikkelingen in de Hoorn van Afrika en Jemen en de bijbehorende inzet van de Nederlandse krijgsmacht in de regio in het kader van antipiraterij, aanleiding geweest de informatiepositie op het gebied van CT te verbeteren. Dit was ook van belang met het oog op de havenbezoeken van de Koninklijke Marine in de regio. De MIVD heeft voorts de informatiepositie via (CI-)eenheden die worden uitgezonden naar de missiegebieden Afghanistan en de Hoorn van Afrika onderhouden en verbeterd.

De diensten werken nauw samen in hun onderzoek naar jihadistische netwerken in de Hoorn van Afrika en Jemen. Onderzoek van de AIVD heeft in 2011 niet geleid tot aanwijzingen voor aanslagdreiging vanuit Somalië jegens Nederland. Wel zijn er steeds meer aanwijzingen dat personen met de Nederlandse nationaliteit zich willen aansluiten bij Al Shabaab of dat daadwerkelijk hebben gedaan.

Vooralsnog lijken jihadististen die naar Somalië gaan vooral te willen deelnemen aan de strijd in Somalië zelf, maar het is goed denkbaar dat sommigen zullen terugkeren om in het Westen een aanslag te plegen. In Nederland blijft bovendien sprake van een voedingsbodem voor radicalisering onder Somaliërs en zijn er aanwijzingen dat enkele leden van deze gemeenschap deel uitmaken van transnationale netwerken die ten dienste staan van Al Shabaab.

De activiteiten van jihadistische netwerken in de regio Afghanistan/Pakistan waren in de afgelopen periode een belangrijk aandachtspunt voor de diensten. Jihadisten uit het Westen, ook uit Nederland, trekken nog steeds naar Afghanistan/Pakistan om daar deel te nemen aan de jihad. Zij zijn daar betrokken bij lokale conflicten, met name in het grensgebied tussen beide landen. Zij vormen zo een dreiging tegen Nederlandse en andere westerse belangen in die regio. In 2011 is ook gebleken dat nog steeds een concrete dreiging uitgaat van terugkerende jihadististen uit deze regio, die plannen hebben om in Europa aanslagen te plegen. Zo werden in Duitsland en Oostenrijk in respectievelijk april en juni 2011 jihadististen aangehouden die in de regio Afghanistan/Pakistan waren getraind. Zij hadden de opdracht gekregen in het Westen aanslagen te plegen. De aanvallen met onbemande vliegtuigen waardoor inmiddels talloze leiders van jihadistische groeperingen, waaronder Al Qa'ida, zijn uitgeschakeld, hebben geleid tot vermindering van de communicatie- en planningscapaciteit.

Noord-Afrika was in 2011 voor de MIVD van belang in relatie tot de inzet van de krijgsmacht in het kader van operatie *Unified Protector* (Libië), waarbij in relatie tot contraterrorisme vooral aandacht was voor de activiteiten van al-Qai'da in de Islamitische Maghreb (AQIM) in de regio. De missie *Unified Protector* heeft aangetoond dat de MIVD te allen tijde de informatiepositie moet waarborgen in diverse regio's, ook indien op dat moment geen sprake is van (in de nabije toekomst verwachte) Nederlandse militaire inzet. Dit om snel te kunnen opschalen en de krijgsmacht te voorzien van relevante dreigingsinformatie. Vooruitkijkend blijft de regio Noord-Afrika/Sahel een aandachtspunt voor de diensten als het gaat om de activiteiten van jihadistische netwerken en de mogelijke dreiging

die zij vormen tegen Nederland, Nederlandse belangen in de regio en de Nederlandse krijgsmacht.

Het KLPD heeft als centraal punt voor de Nederlandse politie bijgedragen aan internationale politionele informatie-uitwisseling. Het informatie-kanaal van de *Police working group on terrorism (PWGT)* blijkt in de praktijk een goed werkend netwerk. Daarnaast is er doorlopend informatie uitgewisseld met de internationale politieorganisaties via de daartoe bestemde kanalen. Het KLPD (DNR) heeft daarnaast haar lopende operaties afgestemd met de AIVD en het OM (LP) tijdens het afstemmingsoverleg tussen AIVD, OM en KLPD/DNR. Andere activiteiten van het KLPD waren:

- het verzorgen van operationele briefings aan de nationale politie;
- het verzorgen van «debriefings» over uitreizigers;
- participeren in het *Terrorist Finance Tracking Programme (TFTP)*, een verdrag tussen EU en VS dat ziet op het tegengaan van terrorismefinanciering, waarvan het beheer ligt bij Europol;
- beheer van het *Terrorist Screening Centre (TSC)*, een overeenkomst tussen de EU en de VS die voorziet in het uitwisselen van informatie over bekende terroristen en van terrorisme verdachte personen ten behoeve van een optimale samenwerking op het gebied van terrorismebestrijding;
- het (laten) verrichten van fenomeenonderzoeken c.q. verkennende onderzoeken naar (nieuwe) ontwikkelingen op CT-gebied.

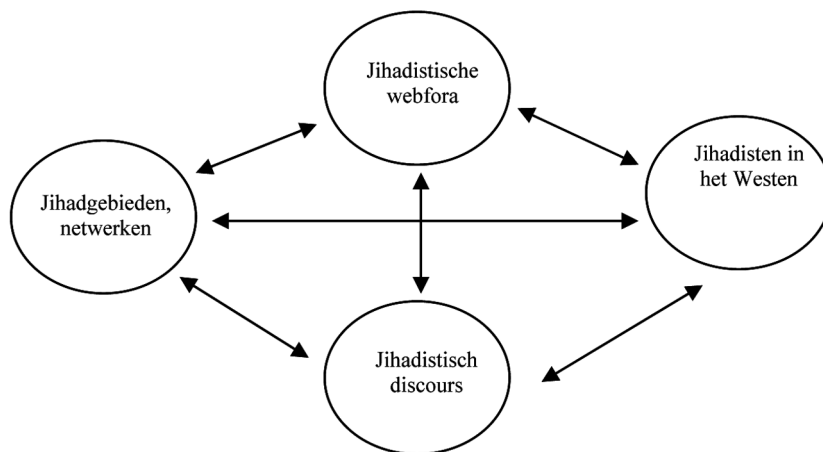
2.1.3 Tegengeluiden

Voor een effectieve aanpak van het internationale jihadisme heeft de NCTV in 2011 en 2012 in samenwerking met internationale partners ingezet op het ontkrachten van extremistische boodschappen door het promoten van tegengeluiden. Zo is een non-gouvernementele organisatie (NGO) ondersteund die zich sterk maakt voor de slachtoffers van terrorisme, door het financieren van een vijftal minidocumentaires dat het persoonlijk leed van slachtoffers en nabestaanden in beeld bracht. Verder heeft een drietal internationale expertmeetings in 2011 en 2012 geresulteerd in een internationaal initiatief dat reeds beschikbaar materiaal dat de gewelddadige jihadistische ideologie weerspreekt, breder beschikbaar maakt.

In Nederland is in breder verband, op het gebied van strategische communicatie, samengewerkt tussen NCTV, het ministerie van Defensie en het ministerie van BZK (AIVD). Daarbij is gezien in hoeverre civiele en militaire professionals van elkaar kunnen leren op het gebied van strategische communicatie. Deze bundeling van kennis en ervaring heeft geleid tot een substantiële internationale bijdrage op het gebied van het tegengaan van het jihadistische discours. Voorts is op strategisch niveau contact onderhouden met diverse multilaterale organisaties, waaronder de VN en de NAVO, om te bezien of samenwerking op het gebied van strategische communicatie wederzijdse voordelen biedt. Deze verkenning zal in 2012 worden voortgezet.

Tot slot is in 2011 een nieuwe integrale aanpak opgesteld voor alle vormen van extremisme en maatschappelijke escalatie (EXES), die recht doet aan de «brede benadering» die sinds enkele de Nederlandse aanpak van terrorisme kenmerkt. Hierin neemt het tegengaan van extremistische geluiden een belangrijke plaats in.

De samenhang tussen transnationale netwerken, jihadisten op internet, jihadisten in het westen en jihadistische discours/propaganda, is weergegeven in het volgende schema:

2.2 Migratie en reisbewegingen

Keuze:

Het kabinet initieert beleid om te voorkomen dat het migratiebeleid wordt misbruikt voor terroristische doeleinden, of dat personen die tot Nederland zijn toegelaten vatbaar raken voor radicalisering. Zo moet worden verhinderd dat vanuit Nederland reisbewegingen plaatsvinden naar trainingskampen en terroristische strijdgebieden (en andersom). Dit vraagt om verbetering van de grensbewaking, een optimaal functionerende migratieketen, veiligheidsbewustzijn bij contactfunctionarissen in binnen- en buitenland en een adequate informatiepositie van gemeenten en inlichtingendiensten over lokale ontwikkelingen.

2.2.1 Lokale detectie

Het verhogen van de lokale detectiecapaciteit om risico's verbonden aan reisbewegingen en migratie tijdig in kaart te brengen en hierop te reageren is essentieel. Alle betrokken diensten zijn erop gericht vanuit hun taken en verantwoordelijkheden ongewenste reisbewegingen te detecteren. Deze scope is in de loop van 2011 geïntegreerd met het herkennen van en acteren op signalen van radicalisering, voor zover die in de praktijk kunnen worden waargenomen. Daarnaast hebben betrokken organisaties in de 2e helft van 2011 en 2012 met elkaar, onder regie van de NCTV, gewerkt aan de ontwikkeling van een simulatieoefening en een informatiekaart. De laatste maakt het mogelijk snel de weg te vinden in de informatiestromen rond reisbewegingen en radicalisering en geeft zicht op de rol van alle betrokken partijen.

De RID is een belangrijke bron van informatie voor de lokale detectie van ongewenste reisbewegingen. Het project RID 2015 van de AIVD moet er toe leiden dat in het kader van de vorming van de Nationale Politie gewerkt wordt aan een nog efficiëntere inzet van nieuw te vormen Regionale Inlichtingendiensten ten behoeve van het onderkennen van opkomende dreigingen in de regio. Naast de RID spelen professionals bij de gemeente een belangrijke rol. Zij zijn de oren en ogen van de rijksoverheid waar het gaat om het signaleren van ongewenst gedrag en/of plotselinge afwezigheid.

2.2.2 Grensbewaking

De verbetering van het grenstoezicht wordt onder andere vormgegeven door versterking van de informatiepositie van de betrokken diensten inzake passagiersgegevens. Op Europees niveau worden de onderhandelingen gevoerd over het Europees Passenger Name Record (EU PNR). In 2011 zijn zaken als toegevoegde waarde, doelverbreding, wel of niet intra EU-vluchten, bewaartermijnen en kosten verder besproken. Deze zijn in 2012 door het Deens voorzitterschap opnieuw op de agenda gezet.

Het Programma Vernieuwing Grensmanagement (PVGGM) onder verantwoordelijkheid van de Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel heeft de ambitie een effectief en efficiënt proces van grenstoezicht te creëren, waarbij wordt gestreefd naar een goede balans tussen het verbeteren van de mobiliteit en het handhaven van de veiligheid. Daartoe is in 2011 verder gewerkt aan de ontwikkeling van een nieuw systeem ten behoeve van een gezamenlijke informatie- en analyseorganisatie (PARDEX/NIAG). In 2012 is gewerkt aan het op te richten Nationaal Informatie- en Analysecentrum Grenstoezicht (NIAG), waarin op 24-uursbasis reisgegevens zullen worden geanalyseerd en betrokken overheidspartijen gezamenlijk de veiligheidsrisico's van reizigers zullen beoordelen. Op basis van deze beoordelingen worden eventuele veiligheidsmaatregelen vastgesteld. De Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel heeft een beleidsnotitie aan de Tweede Kamer gestuurd, inzake het gebruik van passagiersgegevens bij grensbeheer.

2.2.3 Vreemdelingenketen

Om misbruik van de vreemdelingenketen vanuit CT-perspectief zoveel mogelijk tegen te gaan, is in 2012 verder geïnvesteerd in een optimaal detectieniveau in de gehele vreemdelingenketen. Zo is ingezet op een optimaal gebruik van visuminformatie en op awarenessverhoging in de gehele vreemdelingenketen. Dit laatste is onder andere gedaan door het blijvend onder de aandacht brengen van de meldstructuur met betrekking tot signalen die mogelijkwijs duiden op betrokkenheid bij terrorisme en/of radicalisering.

2.2.4 Internationale detectie

Op het gebied van reisbewegingen van jihadisten die mogelijk een dreiging vormen voor Nederlandse (Defensie)belangen wordt nauw samengewerkt tussen MIVD, AIVD en NCTV. De AIVD heeft in 2011 veel onderzoek verricht naar personen die vanuit Nederland wilden vertrekken naar gebieden waar zij konden deelnemen aan de jihad bijvoorbeeld om te strijden tegen Westerse militairen in Afghanistan. Er zijn de afgelopen jaren enkele tientallen personen vanuit Nederland naar een strijdgebied afgereisd met de intentie om deel te nemen aan jihadistische activiteiten. Het aantal jihadistische reisbewegingen was in 2011 groter dan in voorgaande jaren en Nederlandse jihadisten slaagden er bovendien vaker in om aansluiting te vinden bij sleutelfiguren binnen internationaal opererende netwerken. Als deze personen naar Nederland terugkeren kunnen zij mogelijk aanslagen plegen of andere jihadisten ondersteunen bij het plegen van aanslagen. Elders in Europa hebben in 2011 aanhoudingen plaatsgevonden die verband hielden met het voorbereiden van aanslagen door personen die in de regio Afghanistan/Pakistan waren getraind. Een gevolg van de open grenzen in Europa (Schengen) is dat personen en dus ook jihadisten zich makkelijker door Europa kunnen bewegen. Daarom geven aanhoudingen elders in Europa soms aanleiding onderzoek te verrichten naar mogelijke relaties met Nederland. De AIVD heeft ook in 2011 pogingen van jihadisten om uit te reizen verstoord.

Hierbij werd samengewerkt met en informatie geleverd aan een aantal strategische partners waaronder het Openbaar Ministerie (OM), de Nationale Recherche (NR) en de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND). Internationaal werken MIVD en AIVD nauw samen met internationale partners. Dreigingsinformatie wordt onmiddellijk onderling gedeeld.

In 2011 is ingezet op verstevigde samenwerking op het gebied van «travel intelligence» om expertise uit te wisselen. Het delen van informatie in voorkomende gevallen tussen de inlichtingen- en veiligheidsdiensten van EU-lidstaten, en indien noodzakelijk derde landen, droeg bij aan het verhogen van de (inter)nationale veiligheid. In 2012 zal deze inzet worden voortgezet. De gezamenlijke inzet heeft ertoe geleid dat ook in 2011 enkele pogingen van Nederlandse jihadisten om uit te reizen zijn verstoord.

2.3 Technologie en innovatie

Keuze:

Het kabinet zal door strategische allianties met publieke en private partners in binnen- en buitenland misbruik van het internet voor terroristische doeleinden monitoren en zo veel mogelijk tegengaan. De in Nederland ontwikkelde gedragscode «Notice-and-Take-Down» (NTD) wordt internationaal uitgedragen als voorbeeld van samenwerking tussen overheid en de private sector ten behoeve van een veiliger internet.

Keuze:

Het kabinet voert periodiek technologieverkenningen uit om nieuwe ontwikkelingen die voor CT relevant zijn in kaart te brengen. Op grond van deze verkenningen wordt besloten welke ontwikkelingen gericht worden ondersteund, toegepast of moeten leiden tot aanpassing van beleid. De overheid zal ook zelf fundamenteel onderzoek initiëren. Bijzondere aandacht zal daarbij uitgaan naar technologische trends in de burgerluchtvaart.

Keuze:

Het kabinet werkt intensief samen met partners in binnen- en buitenland om de (potentiële) CBRN/E-dreiging tegen te gaan. Daarbij wordt op basis van ontwikkelingen in aanslagmethoden en/of modi operandi bezien welke tegenmaatregelen getroffen dienen te worden.

2.3.1 Internet

Internetsurveillance is een structurele activiteit die is belegd bij de politiekorpsen en bij het KLPD. Daarbij gaat specifieke aandacht uit naar concrete terroristische dreigingen en processen van radicalisering. Het KLPD heeft een meldpunt voor signalen die mogelijk wijzen op radicalisering en terrorisme. Voorts kan een ambtsbericht van de AIVD aanleiding voor zijn voor het OM en KLPD/DNR om op te treden. Het is in de afgelopen periode 2 keer voorgekomen dat strafbare radicaliserende boodschappen door het OM offline zijn gehaald. Eenmaal met een bevel van de Officier van Justitie; eenmaal met gebruikmaking van artikel 54a Sr (machtiging RC).

Nederland leidt het in 2011 gestarte en Europees gefinancierde internationale project «Clean IT». In dit project komen overheden, internetindustrie en NGO's tot een gezamenlijk voorstel over hoe terrorisme via internet beter kan worden bestreden. Het internet wordt door terroristen vooral gebruikt voor propaganda- en rekruteringsdoeleinden. Er zijn workshops gehouden in Amsterdam, Madrid, Brussel en Berlijn. De eerste

resultaten van het project zijn zichtbaar gemaakt via de website www.cle-anITproject.eu. Samenwerkingsafspraken en onderlinge intenties tussen publieke en private partijen worden nu vastgelegd. Deze worden aangevuld met een lijst van «best practices» waarmee terroristische activiteiten die via internet worden uitgevoerd, kunnen worden tegengegaan. Alle afspraken en best practices worden zorgvuldig afgewogen tegen privacyaspecten en het belang van een vrij toegankelijk internet. Het project wordt mede uitgevoerd door België, Verenigd Koninkrijk, Spanje en Duitsland. Aan de overige Europese lidstaten is gevraagd of ze in de loop van dit project willen aansluiten.

Het innovatieprogramma *Herkenning Digitale Informatie en Fingerprinting* is in 2012 haar laatste jaar in gegaan. Onder dit programma worden 12 projecten of experimenten uitgevoerd, waarvan er enkele inmiddels zijn afgerond. De projecten hebben enerzijds betrekking op het beter kunnen doorzoeken van foto's en video's in statische databases, bijvoorbeeld in beslag genomen materiaal. Anderzijds gaat het om het beter doorzoeken en analyseren van relevant materiaal op het openbaar toegankelijke deel van internet, bijvoorbeeld door middel van zoekwoorden. Voor dit laatste deel wordt aansluiting gezocht bij het in politieregio Gelderland Zuid ontwikkelde Internet Recherche Netwerk. Dit is een gesloten ICT infrastructuur die onderzoekers uit de veiligheidssector kunnen gebruiken om anoniem het internet te monitoren. De resultaten uit de projecten moeten, nadat ze op privacy- en securityaspecten zijn getoetst, bij voorkeur in dit netwerk worden geïmplementeerd. Het beheer en de functionaliteit van dit netwerk is op initiatief van dit programma verder geprofessionaliseerd.

2.3.2 Technologische ontwikkelingen

Begin 2011 heeft de – toenmalige – NCTb een technologieverkenning uitgebracht met daarin een analyse van technologische ontwikkelingen en de kansen en dreigingen die daaruit voortkomen op het gebied van CT. Deze technologieverkenning voorzag bij uiteenlopende partijen in een behoefte inzage te krijgen in technologische ontwikkelingen. Tijdens diverse bijeenkomsten zijn de bevindingen uit het onderzoek gedeeld met relevante ketenpartners en is de verkenning aan hen verstrekt. Het voornemen is om in het najaar 2012 deze technologieverkenning te updaten en te verbreden voor het gehele terrein van Nationale Veiligheid.

Uit de technologieverkenning zijn vervolgens drie domeinen gekozen die zich lenen voor een innovatietraject. Het betreft: detectie van stoffen of personen, kennisvergaring en -uitwisseling en bewaken en beveiligen. Binnen deze drie domeinen zijn begin 2011 projecten opgestart. Deze projecten zijn een aanvulling op projecten die in eerdere fases zijn opgestart. In het kader van deze projecten zijn verschillende activiteiten ontplooid met en voor de relevante ketenpartners om door middel van technologie de taakuitvoering van de NCTV en terrorismebestrijding in brede zin te ondersteunen. Het betreft onder meer de facetten Detectie en Communicatie, zoals genoemd in de CT-strategie. Door het specifieke karakter van deze projecten en de lange doorlooptijd is het nog niet mogelijk concrete resultaten te benoemen. Tevens bleek het arbeidsintensiever te zijn dan verwacht om uiteenlopende partijen bij elkaar te brengen en op korte termijn voortgang te bereiken.

Binnen het voormalige DG Veiligheid van BZK zijn verschillende reeds lopende innovatieprojecten binnen de zogenaamde Subarena Terrorisme en Veiligheid (onderdeel Arena Maatschappelijke Veiligheid) uitgevoerd. Er zijn in deze context geen nieuwe activiteiten ontplooid uit de innovatiegelden. Binnen de Subarena Terrorisme en Veiligheid is wel in 2011, in eerste instantie door Govcert.nl in samenwerking met de NCTb (later

samengevoegd in NCTV-verband), een project uitgevoerd met de titel Veiligheidsrisico's Nieuwe Internettoepassingen. Het betreft een toekomstverkenning met een doorkijk van één à twee jaar. Via literatuuronderzoek en contact met deskundigen is een drietal (internetgerelateerde) technologieën benoemd en uitgewerkt, die naar verwachting (de) belangrijk(st)e veiligheidsrisico's zullen opleveren in 2012 en 2013, met name vanuit de terrorismefocus. Het onderzoeksverslag wordt in 2012 verspreid, vooral onder beleidsmakers op het terrein van cyber security en technici bij de overheid, alsmede bij vitale sectoren. In deze context zijn ook projecten opgeleverd op het gebied van explosieven en security awareness.

2.3.3 CBRN-E

Het deelprogramma «Zelfgemaakte explosieven» is erop gericht de fabricage en de inzet van zelfgemaakte explosieven te bemoeilijken en loopt parallel aan het Europees Actieplan over de beveiliging van explosieven. Op nationaal niveau wordt uitvoering gegeven aan de voor en door de ketenpartners gerealiseerde Strategie ter Bestrijding Misbruik (zelfgemaakte) Explosieven, met projecten die gericht zijn op alle fasen in de veiligheidsketen.

Gezien de potentieel disproportionele effecten van een aanslag of incident met chemische, biologische, radiologische of nucleaire (CBRN-)middelen richt het deelprogramma «CBRN» zich op het treffen van maatregelen om de kans op CBRN-terrorisme te minimaliseren. Ook wordt ingezet op een optimale respons om bij eventuele incidenten de (mogelijke) gevolgen zo klein mogelijk te maken. Dit gebeurt bijvoorbeeld door het treffen van maatregelen bij risicovolle CBRN-onderzoeksinstellingen als ziekenhuizen, laboratoria en universiteiten. De implementatie van maatregelen bij deze instellingen loopt tot en met 2013. Zo wordt gewerkt aan het op niveau brengen houden van de beveiliging bij de instellingen, bijvoorbeeld door het verzorgen van security awareness trainingen en oefentrajecten.

Nederland is actief in verschillende internationale CBRN-fora en -projecten. Zo heeft de Minister van Buitenlandse Zaken in maart 2012 tijdens de tweede *Nuclear Security Summit* (NSS) officieel het Nederlandse voorzitterschap van de derde en vooralsnog laatste NSS in 2014 geaccepteerd. Hooggeplaatste vertegenwoordigers van 53 landen (vnl. regeringsleiders en ministers) en van VN, EU, IAEA en INTERPOL spraken over de risico's en het tegengaan van nucleair terrorisme. *Nuclear forensics* is door Nederland als nieuw aandachtsgebied gepresenteerd. Ook is de oefening *@tomic2012* aangekondigd, een eind 2012 te organiseren internationale CBRN-oefening, gericht op het voorkomen van radiologisch/nucleair terrorisme met een cyber en forensische component. In februari 2012 vond de halfjaarlijkse plenaire bijeenkomst plaats van een ander initiatief: het *Global Initiative to Combat Nuclear Terrorism* (GICNT). Nederland (NCTV) is voorzitter van de werkgroep Nuclear Detection. Deze heeft een «Best Practices Guidelines for Awareness, Training and Exercises» ontwikkeld, die door het IAEA als openbaar document wordt uitgegeven. Daarnaast is Nederland actief binnen de werkgroep Nuclear Forensics. Deze werkgroep stimuleert samenwerking tussen overheden op het gebied van *nuclear forensics* en werkt aan een document «Nuclear Forensics Fundamentals for Policy Makers and Decision Makers». Ten slotte is de nieuwe GICNT-werkgroep Response & Mitigation in februari 2012 van start gegaan. In het najaar van 2012 organiseren de drie werkgroepen een gezamenlijke sessie om werkzaamheden op elkaar af te stemmen en van elkaars producten te leren.

2.4 Doorontwikkeling Stelsel Bewaken & Beveiligen

Keuze:

Een vroegtijdige detectie en aanpak op maat van geradicaliseerde eenlingen is noodzakelijk. De inzet is erop gericht de alertheid op lokaal niveau te vergroten. Ook wordt nader onderzoek verricht naar de oorzaken van dit type dreiging en naar concrete oplossingsrichtingen, zoals eerdere detectie en interventie.

Keuze:

Het kabinet zet in op het verder vergroten van «security awareness en performance» onder professionals in de publieke en private sector. Er zullen tijd en middelen worden vrijgemaakt voor het herkennen van afwijkend gedrag en het bieden van handelingsperspectieven, wat zal leiden tot een grotere mate van veiligheidsbewustzijn bij professionals in ATb-bedrijven, bij CBRN-instellingen en in de publieke sector.

2.4.1 Solistische dreigers

Solistische dreigers zijn personen die (zonder medewerking van anderen) door middel van gedrag of woord, als gevolg van een individueel doorlopen proces richting geweld, een dreiging vormen. Hieronder kunnen zowel bedreigers van publieke personen worden geschaard alsook geradicaliseerde eenlingen. Geradicaliseerde eenlingen zijn eenlingen die handelen vanuit een duidelijke politieke of religieuze motivatie. Hun daden vallen onder de noemer «terrorisme».

Bedreigers van publieke personen

Op 1 juli 2010 bent u geïnformeerd over de uitkomsten van drie onderzoeken, gebundeld in de publicatie *Individuele bedreigers van publieke personen in Nederland*.¹ De – toenmalige – NCTb heeft daarop met de betrokken partnerorganisaties een drietal trajecten geïnitieerd.

Ten eerste is op 1 januari 2011 het pilotteam «*dreigingsmanagement*» (PDM) bij het KLPD gestart, mede ondersteund door de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Tijdens het Algemeen Overleg d.d. 10 maart 2011 over terrorismebestrijding heb ik toegezegd u te informeren over de tussentijdse voortgang van het pilotteam. Met deze passage geef ik uitvoering aan de toezegging. De pilot richt zich op de aanpak van gekende verwarde/gefixeerde dreigers tegen personen die zijn opgenomen op de limitatieve lijst van het stelsel bewaken en beveiligen. Het doel van de pilot is te bezien of door middel van een multidisciplinaire persoonsgerichte aanpak (met een straf als stok achter de deur), de risico's van de solistische dreigers afnemen en beter beheersbaar kunnen worden gemaakt. Het team is samengesteld uit medewerkers vanuit de zorg, politie, Koninklijke Marechaussee en inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Recent heeft de Universiteit van Maastricht een planevaluatie van de aanpak afgerond. Ook heeft het KLPD een interne *midterm review* uit laten voeren. De evaluaties geven aan dat de werkwijze wetenschappelijk gezien een solide basis heeft. Verder blijkt er onder de partners grote bereidheid om samen te werken. De pilotfase loopt tot 1 januari 2013. Bij een positieve uitkomst van de geplande eindevaluatie wordt de werkwijze in de bestaande organisatie onder gebracht.

Ten tweede is een aantal onderzoeken gestart om meer kennis en inzicht te verwerven over gewelddadige eenlingen. Meer informatie hierover treft u aan in de passage «onderzoek» in deze rapportage.

¹ Tweede Kamer, Vergaderjaar 2009–2010, Kamerstuk 29 754, nr. 191.

Ten slotte is een aanpak van de zogenoemde «straattaal dreigers» ontwikkeld. Deze aanpak bestaat uit een lesmodule die Halt Hollands Midden Haaglanden (HMH) heeft ontwikkeld en wordt gegeven aan leerlingen in risicogroepen in de regio Den Haag in de leeftijd van 11 tot 17 jaar. Momenteel wordt bezien in hoeverre de module landelijk kan worden uitgerold. Een ander onderdeel van de aanpak is bewustwording op internet. Er is een websitebanner ontwikkeld die op contactpagina's van bijvoorbeeld politici kan worden geplaatst. Deze vormen van voorlichting moeten bijdragen aan het besef bij de jongeren dat dreigen via internet en email ongewenst is. Het is thans nog te vroeg om uitspraken te doen over de effecten van deze maatregel.

2.4.2 Geradicaliseerde eenlingen

Geradicaliseerde eenlingen zijn eenlingen die handelen vanuit een duidelijke politieke of religieuze motivatie. Hun daden vallen onder de noemer «terrorisme». Zij maken deel uit van de groep «solistische dreigers». Op het vlak van geradicaliseerde eenlingen heeft de – toenmalige – NCTb in 2011 verschillende onderzoeksvoorstellen ontwikkeld en aanbesteed:

- een vierjarig promotieonderzoek bij het *Centrum voor Terrorisme en Contra-Terrorisme* (CTC) van de Universiteit Leiden over systeemhaat en complottheorieën in relatie tot het verlies aan politieke legitimiteit in Nederland. De onderzoeker zal elk jaar een deelrapport produceren;
- een onderzoek naar het «fight, flight or freeze»-mechanisme in relatie tot gedragingen van radicaliserende eenlingen die door angst gedreven worden.

Bovendien werd de thematiek besproken op verschillende (inter)nationale seminars en expertmeetings.

Eind 2011 heeft de NCTV een bureau benaderd voor het ontwikkelen van een specifieke trainingsmodule over geradicaliseerde eenlingen. Deze module is bedoeld voor eerstelijns professionals, die in de dagelijkse praktijk in aanraking (kunnen) komen met eenlingen waar een mogelijke dreiging vanuit gaat. De module is, in pilotvorm, begin 2012 aan de doelgroep eerstelijns professionals aangeboden. Omdat de trainingen bijzonder goed worden gewaardeerd, is besloten de reeks trainingen in het vervolg van 2012 voort te zetten.

De AIVD verricht op basis van de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2002 (Wiv) regulier onderzoek naar personen en organisaties die een bedreiging vormen tegen de nationale veiligheid. Hieronder vallen ook geradicaliseerde eenlingen. De AIVD werkt op dit terrein samen met diverse partners waaronder de NCTV, de IND, het OM en de landelijke en lokale politiediensten. Op basis van een ambtsbericht van de AIVD zijn in de rapportageperiode drie verdachte personen aangehouden.

Naar aanleiding van de aanslagen in en rond Oslo in juli 2011 heeft de AIVD een onderzoek gestart naar de vraag of het gedachtegoed dat aan deze aanslagen ten grondslag heeft gelegen ook in Nederland individuen tot denkbeelden kan brengen die een dreiging kunnen vormen voor de democratische rechtsorde. De AIVD verwacht in de loop van 2012 te kunnen rapporteren over de resultaten van dit onderzoek.

Het eerder genoemde AIVD-project RID 2015 is erop gericht opkomende dreigingen in de regio vroegtijdig te onderkennen, waaronder geradicaliseerde eenlingen. De vorming van de RID 2015 is gekoppeld aan de vorming van de Nationale Politie. De voortgang in dit traject, dat door V&J is uitgestippeld, is vanzelfsprekend relevant voor het op decentraal niveau kunnen onderkennen van geradicaliseerde eenlingen.

De MIVD verricht onderzoek naar de intenties, capaciteiten en activiteiten van (mogelijk) geradicaliseerde eenlingen binnen Defensie of die zich van buitenaf richten tegen Defensie en daarmee een dreiging kunnen vormen voor de Nederlandse krijgsmacht. Het betreft hier regulier onderzoek.

2.4.3 Bedreigingen tegen lokale politieke ambtsdragers

Lokale politieke ambtsdragers kunnen bij het uitvoeren van hun taak te maken krijgen met agressie en geweld. Het komt voor dat de bedreigingen tegen lokale politieke ambtsdragers dusdanig ernstige vormen aanneemt dat ingrijpende beveiligingsmaatregelen nodig zijn. Om het lokaal bestuur te ondersteunen bij de bescherming van hun lokale politieke ambtsdragers heeft de NCTV, samen met het programma *Veilige Publieke Taak* (VPT) van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, zoals toegezegd tijdens het AO Veilige Publieke Taak van 8 maart 2011, voorlichting gegeven over de werking van het stelsel bewaken en beveiligen in het decentrale domein.

Er is specifiek gekozen voor een duurzame vorm van voorlichting via onder andere de website www.veiligbestuur.nl. Ook zijn er presentaties gehouden bij de Kring van Commissarissen der Koningin, verschillende politieregio's en heeft de landelijke themadag bewaken en beveiligen in het teken gestaan van lokaal bestuur. Daarnaast is er in samenwerking met het Nederlands Genootschap van Burgemeesters, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de Wethoudersvereniging een handreiking gemaakt voor de colleges van B&W over hoe om te gaan met het stelsel bewaken en beveiligen in het geval van dreigingen tegen burgemeesters en wethouders. Deze handreiking is in februari 2012 verstuurd en loopt vooruit op de circulaire bewaken en beveiligen die thans wordt herzien. In een brief aan de veiligheidsregio's is aangegeven dat VPT en NCTV desgewenst nader voorlichting komen geven over de handreiking en het stelsel bewaken en beveiligen.

Het merendeel van deze resultaten, alsmede de handreiking, zijn reeds met uw Kamer gedeeld in de brief van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties waarin de voortgang op het programma VPT wordt weergegeven.¹

2.4.3 Security Awareness & Performance

In 2011 heeft de NCTV diverse e-learning modules ontwikkeld, is een aantal «red teaming» operaties uitgevoerd en is het topmanagement van het bedrijfsleven op de hoogte gesteld van ontwikkelingen op het gebied van (cyber) security awareness.² Tevens zijn diverse trainingen gegeven in het kader van het herkennen van afwijkend gedrag, is gewerkt aan de ontwikkeling van een «serious game», is gewerkt aan security awareness op het gebied van werving, selectie en uitdiensttreding. Ook is een start gemaakt met de ontwikkeling van een training op het gebied van cyber security awareness. De ontwikkeling van e-learning modules en een aantal red teaming operaties vloeiden voort uit reeds lopende initiatieven. De ontwikkeling van een serious game, een menukaart op het gebied van werving, selectie en uitdiensttreding en de ontwikkeling van een training op het gebied van cyber security awareness zijn nieuwe initiatieven en kijken vooruit.

In 2011 is een algemene e-learning module voor security awareness ontwikkeld onder de naam «Zeker van je Zaak» en een meer specifieke e-learning module voor security awareness in relatie tot dierenrechtenextremisme. Deze e-learning modules zijn beschikbaar via de website www.Nederlandtegenterrorisme.nl. Het workshopmateriaal «Zeker van je

¹ Hiermee is de toezegging, zoals gedaan tijdens het AO Veilig Publieke Taak van 8 maart 2011, afgedaan.

² Voor zover het cyber security betreft, zijn deze inspanningen in lijn met de doelstellingen zoals beschreven in de Nationale Cyber Security Strategie. Deze voortgangsrapportage betreft alleen de CT-gerelateerde aspecten van cyber security.

Zaak» is ook in het Engels verkrijgbaar onder de naam *It's your business to be sure*.

In het najaar van 2011 is een succesvol *diner pensant* over security awareness georganiseerd voor het topmanagement van het bedrijfsleven. Tijdens een vergelijkbaar diner in 2012 kregen de nieuwe Cyber Security Strategie en de lessen van DigiNotar speciale aandacht. Door middel van deze «CEO diners» is de laatste jaren het (top)management van zo'n 100 bedrijven en instellingen geïnformeerd over en geïnteresseerd in (cyber) security awareness.

Tot slot is een aantal onaangekondigde realistische fysieke- en cybertesten («red teaming») bij een aantal objecten uitgevoerd. Door het koppelen van de expertise van diverse partijen wordt het realistische karakter versterkt. De eventuele kwetsbaarheden en beperkingen worden gedeeld in een zogenoemde *trusted community*, waardoor de lessen uit één oefening een breder bereik krijgen.

2.5 Periodieke evaluatie

Ik heb u toegezegd in de loop van dit jaar een voorstel met de Kamer te zullen bespreken op welke wijze de volgende vijfjaarlijkse CT evaluatie (2011–2015) zal worden uitgevoerd (gereed eind 2015). Deze opzet wordt nu voorbereid en zal eind 2012 aan de Tweede Kamer worden aangeboden.

3. Doorlopende beleidsinzet

Onderstaand wordt weergegeven op welke wijze gedurende de rapportageperiode binnen de vijf pijlers van de Nationale CT-strategie¹ invulling en uitvoering is gegeven aan de doorlopende beleidsinzet op het gebied van contraterrorisme en -extremisme.

3.1 Onderzoek

Afgelopen jaar hebben verscheidene (wetenschappelijke) onderzoeken naar radicalisering en terrorisme plaatsgevonden. De onderzoeken, die in de meeste gevallen openbaar zijn, droegen bij aan de vergroting van kennis en inzicht bij professionals die werkzaam zijn bij veiligheidsbevorderende instanties. De uitkomsten van de meest in het oog springende onderzoeken worden hieronder weergegeven.

3.1.1 Onderzoek op het gebied van jihadisme

Door het *The Hague Centre for Strategic Studies* (HCSS) werd onderzoek verricht naar de complexiteit en daderkarakteristieken bij (verijdelde) jihadistisch-terroristische aanslagen in de Europese Unie in de periode 2004 – 2011. Doel van het onderzoek was het inzichtelijk maken van de complexiteit van (verijdelde) jihadistisch geïnspireerde terroristische aanslagen. Daarbij is gekeken naar doelwitkeuze, uitvoering en wapengebruik. Het rapport zet de (verijdelde) aanslagen in de EU-landen in de periode maart 2004 tot en met april 2011 systematisch op een rij. Bovendien worden deze op een systematische wijze op een aantal variabelen met elkaar vergeleken. Deze systematiek is tevens voor aanslagen ná april 2011 bruikbaar, waardoor ook in de toekomst eventuele verschuivingen in aanslagen kunnen worden gesignaleerd.

¹ Deze pijlers zijn: Verwerven, Voorkomen, Verdedigen, Voorbereiden en Vervolgen.

3.1.2 Religie als bindmiddel en religie als strijdmiddel

In april 2012 verscheen een tweeluik over religie als bindmiddel en religie als strijdmiddel. Aanleiding voor het onderzoek was om de juiste interventiestrategieën te bepalen ten aanzien van gewelddadig religieuze uitwassen en tegelijkertijd de positieve krachten van religieuze groepen daarbij in te zetten. De eerste studie betreft *Religie, binding en polarisatie: de reacties van de leiding van levensbeschouwelijke organisaties op islamkritische uitingen*. In dit explorerende onderzoek is nagegaan hoe de leiding van levensbeschouwelijke organisaties in Nederland (islamitisch en niet-islamitisch) heeft gereageerd op recente islamkritische uitingen en welke factoren op deze reactie van invloed zijn geweest. Helder komt naar voren, dat religieuze actoren van uiteenlopende denominaties een dempende rol kunnen spelen in tijden van oplopende maatschappelijke spanningen rond kwesties van islamkritiek. Het tweede onderzoek draagt de titel *Fanatisme: christelijk, islamitisch en seculier apocalyptisch geweld door de eeuwen heen*. Centraal in deze ideeëngeschiedenis staan de verhaalstructuren die apocalyptisch geweld propageerden of die werden aangegrepen om tot apocalyptisch geweld over te gaan. Het onderzoek geeft goed inzicht in de ontwikkeling van het huidige (extreme) islamistische gedachtegoed en weet dit overtuigend te plaatsen in de lijn van eerdere apocalyptische narratieven, religieus en seculier.

3.1.3 Terrorismebestrijding en privacy

Het COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement heeft eind 2011 een *Privacy Impact Assessment* (PIA) ontwikkeld. De vooral praktisch ingerichte PIA is een assessment tool dat de gebruiker in staat stelt in een aantal eenvoudige stappen een vroegtijdig assessment te maken van de eventuele gevolgen of effecten die nieuwe (technologische) maatregelen, instrumenten, beleid en wetgeving zouden kunnen hebben voor de privacy. Daarnaast bevat de PIA handvatten voor de omgang met de gevolgen of effecten. Deze PIA is specifiek ontworpen voor beleidsmakers om bij maatregelen met betrekking tot terrorismebestrijding te bezien wat de mogelijke gevolgen voor de privacy zijn, maar zou in een aangepaste versie ook voor bredere veiligheidsthema's bruikbaar kunnen zijn.

3.1.4 Modus Operandi

De studie *Centraliteitsanalyses van terroristische netwerken*, is een literatuurstudie naar kwantitatieve, vooral speltheoretische, methoden om belangrijke actoren in terroristische netwerken te identificeren. Daarnaast wordt een tweetal casussen gepresenteerd om toepassing van deze methodologie te illustreren. De bevindingen in dit rapport geven uitvoerig antwoord op de vraag hoe belangrijke personen in terroristische netwerken geïdentificeerd kunnen worden met behulp van kwantitatieve methoden. Het blijkt dat de wiskundige disciplines, zoals onder andere speltheorie, bruikbaar zijn voor het inzichtelijk maken van belangrijke personen in terroristische netwerken evenals van de effecten van verwijdering van één of meer van de belangrijke personen uit die netwerken.

3.1.5 Nieuw onderzoek

Nieuw onderzoek is in opdracht van de NCTV ook ingezet op het gebied van onderstromen in de Nederlandse maatschappij zoals gemanifesteerd in «systeemhaat». De resultaten van dit promotieonderzoek zullen in een latere voortgangsrapportage met de Kamer worden gedeeld. De acties van de Noorse terrorist Anders Breivik toonden opnieuw de dreiging aan die uit kan gaan van gewelddadige eenlingen. De NCTV heeft er groot

belang aan meer kennis en inzicht te verwerven over gewelddadige eenlingen om zo de mogelijkheid tot vroege detectie van risicopersonen te vergroten. In dat kader zijn in opdracht van de NCTV onderzoeken gestart naar risicotaxatiemodellen (door Universiteit van Tilburg), systeemhaat in relatie tot complottheorieën (Centrum voor Terrorisme en Contraterrorisme) en de werking van zogenoemde *fight, flight or freeze-mechanisms* in gevallen waarbij sprake is van gewelddadige eenlingen (Radboud Universiteit Nijmegen). Dit laatste onderzoek moet antwoord geven op de vraag wanneer iemand, die gevaar of onhoudbare onderdrukking meent te voelen, besluit om te vluchten – dan wel zich «gedeisd» te houden» – of om juist in de gewelddadige (tegen)aanval te gaan?

3.2 Tegengaan van extremisme: brede blik, gerichte inzet

In Nederland worden terrorisme en extremisme aangepakt via de «brede benadering», die zowel repressieve als preventieve maatregelen omvat. Tot het repressieve repertoire behoren opsporing, vervolging, vreemdelingenrechtelijke en financiële maatregelen, de persoonsgerichte aanpak en de mogelijkheid van een specifieke aanpak van radicaliseringshaarden.¹ Daarnaast kent de Nederlandse aanpak een preventieve benadering: het vroegtijdig signaleren en interveniëren in radicaliseringsprocessen teneinde te voorkomen dat personen en organisaties doorradicaliseren in de richting van geweld. De brede benadering richt zich op alle vormen van extremisme: islamistisch, rechts-, links- en dierenrechtenextremisme.²

Afronding Actieplan Polarisatie en Radicalisering

De afgelopen vier jaar is het «Actieplan Polarisatie en Radicalisering 2007–2011» uitgevoerd. In bijlage 1 bij deze voortgangsrapportage vindt u het uitgebreide eindverslag hiervan. Het algemene resultaat is dat de beoogde inhaalslag op dit destijds nieuwe beleidsterrein in termen van kennis en deskundigheid grotendeels is behaald. Het actieplan heeft gezorgd voor een impuls voor lokale projecten op het terrein van polarisatie en radicalisering, de aanpakken (best practices) zijn gedeeld (ook in Europees verband), zowel de doelgroep als professionals zijn bereikt en netwerken zijn opgebouwd en verstevigd. Specifiek voor het herkennen van en omgaan met salafistische façadepolitiek is een wegwijzer opgesteld, die is opgenomen in bijlage 2 van deze rapportage.³

Onafhankelijk inventarisatieonderzoek uitgevoerd door KplusV Organisatieadvies⁴, toont aan dat de kennis bij lokale partners over de problematiek rond polarisatie en radicalisering en mogelijke interventies is toegenomen en dat lokale netwerken zijn verbeterd. Over het algemeen hebben de projecten een gunstige uitwerking gehad op de deelnemers.

Nieuwe aanpak: Extremisme en Escalatie (EXES)

Het Rijk behoudt een brede blik op dit beleidsterrein met hierbij uiteraard de geleerde lessen van het Actieplan Polarisatie en Radicalisering in het vizier. In het licht van de noodzaak van blijvende alertheid is het vooral cruciaal dat de detectiecapaciteit op alle niveaus in stand wordt gehouden. Hier ligt een link met het eerder beschreven gevaar dat uitgaat van geradicaliseerde eenlingen. De lessen die tot op heden zijn geleerd met de antiradicaliseringsaanpak zullen voor deze specifieke doelgroep worden aangewend. De onvermijdelijke kanttekening hierbij is dat risicoreductie op dit vlak weliswaar mogelijk lijkt, maar dat het onmogelijk zal zijn in alle gevallen tijdig alarm te slaan.

¹ Over dergelijke maatregelen heb ik u geïnformeerd in de diverse Voortgangsrapportages Terrorismebestrijding.

² Radicalisering verwijst naar de groeiende bereidheid om diepgrijpende veranderingen in de samenleving (eventueel op ondemocratische wijze) na te streven en/of te ondersteunen, die op gespannen voet staan met of een bedreiging kunnen vormen voor de democratische rechtsorde. Extremisme is het fenomeen waarbij personen of groepen, bij het streven naar bepaalde idealen, bewust over de grenzen van de wet gaan en (gewelddadige) illegale acties plegen. Terrorisme is het uit ideologische motieven dreigen met, voorbereiden of plegen van op mensen gericht ernstig geweld, dan wel daden gericht op het aanrichten van maatschappijontwrichtende zaakschade, met als doel maatschappelijke veranderingen te bewerkstelligen, de bevolking ernstige vrees aan te jagen of politieke besluitvorming te beïnvloeden.

³ Hiermee wordt de toezegging aan uw Kamer dd. 15 december 2010 afgedaan.

⁴ «Vijf jaar lokale projecten Polarisatie & Radicalisering Resultaatinventarisatie 2007–2011», KplusV organisatieadvies i.o.v. het Ministerie van Veiligheid en Justitie, Arnhem, 1 mei 2012.

Verantwoordelijkheid lokaal bestuur

Belangrijk uitgangspunt voor de preventieve benadering is dat de verantwoordelijkheid primair bij het lokaal bestuur ligt, het Rijk vervult op dit terrein een faciliterende en ondersteunende rol.

De lokale/regionale aanpak dient onder meer te bestaan uit:

- het onderhouden van een systeem van vroegtijdige signalering (informatiehuishouding) en daarmee gepaard gaand een netwerk van professionele en maatschappelijke sleutelfiguren;
- het zorg dragen voor adequate capaciteit en deskundigheid van alle betrokken samenwerkingspartners;
- het nemen van maatregelen ter beveiliging van personen en objecten;
- het tijdig en effectief ingrijpen om escalatie van spanningen te voorkomen, de weerbaarheid bij vatbare groepen te verhogen en extremistisch gedrag aan te pakken.

Aandacht voor de voedingsbodem van radicalisering en polarisatie blijft belangrijk, zoals maatschappelijke spanningen of gebrekkige democratische ontwikkeling. Hier blijft een regierol voor gemeenten liggen, in samenwerking met ketenpartners en maatschappelijke organisaties. Het Rijk kan waar nodig ondersteuning bieden in het kader van het integraal veiligheidsbeleid (via bijvoorbeeld praktijkteams) en het integratie- en burgerschapsbeleid.¹

Inzet van de NCTV

De NCTV richt zich, sinds begin 2012, op die aspecten van extremisme en escalatie die een mogelijke bedreiging zijn van de nationale veiligheid. Hiertoe verzamelt, integreert en duidt de NCTV de in open bronnen beschikbare en door operationele diensten aangeleverde informatie over alle ideologische bewegingen en ontwikkelingen die een bedreiging kunnen vormen voor de sociale en politieke stabiliteit van ons land. Waar zich ontwikkelingen voordoen met een potentieel maatschappelijk ontwrichtend effect, coördineert de NCTV de nationale aanpak daarvan.

Het aanbod van Rijkssteun wordt in de komende periode meer gericht op die instellingen en gebieden waar zich daadwerkelijk verhoogde risico's voordoen op radicalisering. Hier kan de NCTV waar nodig met een gerichte inzet bijstaan, die kan variëren van voorlichtingsbijeenkomsten voor het bestuur of signaleringstrainingen voor wijkagenten en jongerenwerkers, tot aan ondersteuning bij maatwerkinterventies rond individuele radicaliseringscasuïstiek.

De kennis- en adviesfunctie wordt voortgezet: gemeenten, instellingen, eerstelijns werkers en burgers kunnen met vragen over extremisme bij de NCTV terecht voor antwoord of doorverwijzing.

De NCTV zal op lokaal, nationaal en internationaal niveau zorgen dat de opgedane kennis en ervaring up-to-date blijft. Middelen die hiervoor worden aangewend, zijn bijvoorbeeld:

- het stimuleren van veiligheidsbewustzijn bij instellingen, bedrijfsbranches, en het bredere publiek;
- het onderhouden van een digitale database en een handelingskader met goede praktijken, ervaringen en lessen;
- het blijvend beschikbaar stellen van trainingen, (e-learning) modules, lespakketten, handreikingen etc. via de website van de NCTV;
- het ontwikkelen van enkele nieuwe instrumenten, zoals gevorderde trainingen voor eerstelijns werkers, voor deradicaliseringsdeskundigen en intervisienetwerken voor gemeenten en professionals;

¹ Hierover wordt uw Kamer ook in die kaders gerapporteerd.

- het onderhouden van een nationaal netwerk van ervaren professionals en maatschappelijke deskundigen, die collega's kunnen bijstaan met kennis en advies (een vergelijkbaar Europees netwerk is in wording).

Aanpak in de praktijk

De hierboven beschreven taken en inzet van middelen gelden in algemene zin voor de verschillende vormen van extremisme. Vanzelfsprekend worden voor elk type extremisme specifieke samenwerkingsverbanden aangegaan en gerichte activiteiten ondernomen. Zo overlegt de NCTV op het terrein van rechts- en linksextremisme periodiek met IPOL, de Nationale Recherche, de AIVD en de MIVD over dreigingen en noodzakelijke maatregelen. Ook worden intervisiebijeenkomsten georganiseerd voor jongerenwerkers die met rechts-extreme groepen te maken hebben. Daarnaast lopen in de regio Noordoost Groningen enkele maatwerktrajecten om leden van de harde kern uit de extremistische beweging los te weken. Op internationaal vlak is Nederland partner in het project *Prevention of far-right extremism* van het Zweedse ministerie van Justitie. Doel is het delen van kennis over succesvolle initiatieven op het terrein van (de)radicalisering en disengagement van rechts-extremisten in EU-lidstaten.

Bij islamitisch extremisme wordt nauw samengewerkt met gemeenten waar zich mogelijk dreigende ontwikkelingen voordoen. Het accent ligt op maatwerktrajecten en deskundigheidsbevordering. Er wordt een actief netwerk van experts onderhouden die gemeenten en instellingen adviseren bij maatwerktrajecten.

Bij links- en dierenrechtenextremisme ligt de nadruk op informatie-uitwisseling tussen overheidspartijen en op voorlichting aan de betrokken branches. Zo vond in het najaar van 2011 een bijeenkomst plaats om het veiligheidsbewustzijn hoog te houden bij bedrijven en (kennis)instellingen die (potentieel) slachtoffer zijn van dierenrechtenextremisme. In dat kader is de security awareness module «zeker van je zaak» eind 2011 uitgebreid met enkele voorbeelden die specifiek opgaan voor de werkwijze van dierenrechtenextremisten.

Tot slot

Hier wordt vooral gekeken naar de EXES-aanpak als geheel. In de volgende rapportage zal uitgebreider worden ingegaan op de verschillende vormen van extremisme.

3.3 Internationale ontwikkelingen

3.3.1 Global Counterterrorism Forum

De belangrijkste internationale ontwikkeling was de oprichting van het Global Counter Terrorism Forum (GCTF) in september 2011 door 30 landen, waaronder Nederland.¹ Het GCTF biedt een platform voor informeel overleg en praktische actie ter versterking van de internationale samenwerking op het gebied van de bestrijding van terrorisme. Oogmerk is te bevorderen dat deskundigheid en fondsen voor dat doel beschikbaar worden gesteld. Daarnaast kan ervaring worden gedeeld, in het bijzonder over de opbouw van capaciteit (politie, justitie, rechtsstaat, grensmanagement, tegengaan radicalisering e.d.).

In het kader van het GCTF zijn vijf werkgroepen opgericht: twee thematische werkgroepen (bevordering rechtsstaat en tegengaan gewelddadig extremisme) en drie regionale werkgroepen (Hoorn van Afrika, Sahel en

¹ De 30 deelnemende landen zijn: Algerije, Australië, Canada, China, Colombia, Denemarken, Duitsland, Egypte, de Europese Unie, Frankrijk, India, Indonesië, Italië, Japan, Jordanië, Marokko, Nederland, Nieuw Zeeland, Nigeria, Pakistan, Qatar, Rusland, Saoedi Arabië, Spanje, Turkije, de Verenigde Arabische Emiraten, het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten, Zuid-Afrika en Zwitserland.

Zuid-Oost Azië). Respect voor mensenrechten en rechtstatelijke principes vormen een integraal onderdeel van deze activiteiten. De aandachtsgebieden van deze werkgroepen komen in sterke mate overeen met de prioriteiten in de Nationale CT-strategie en zullen in de toekomst de effectiviteit van de Nederlandse inspanningen vergroten. In de onderhavige rapportageperiode zijn door Nederland diverse projecten ondersteund gericht op het tegengaan van radicalisering en de versterking van capaciteit ter bestrijding van terrorisme in landen in deze voor Nederland prioritaire regio's in Afrika en Azië (o.m. Indonesië, Jemen, Somalië).

In het kader van de GCTF-werkgroep die ziet op *Rule of Law*, organiseerde Nederland op 23 en 24 mei 2012 een bijeenkomst om de samenwerking en coördinatie in de strafrechtelijke keten en capaciteitsopbouw in dat verband te bevorderen. De bijeenkomst bracht vertegenwoordigers van internationale en regionale organisaties, openbare aanklagers, rechters, betrokken bij het vervolgen van terroristische misdrijven, alsook deskundigen uit het gevangeniswezen samen. Ten behoeve van de praktische opvolging heeft Nederland een project geïnitieerd dat de inzet van snel inzetbare capaciteitsopbouwteams behelst.

3.3.2 Verenigde Naties

Nederland blijft groot belang hechten aan een rol van de Verenigde Naties bij de bestrijding van terrorisme. Ook de activiteiten in de context van het GCTF zijn erop gericht uitvoering van de VN-contraterrorismestrategie te bevorderen. Nederland draagt ook op bilaterale basis bij aan de inspanningen van de VN, onder meer via de financiële steun aan de *Counter Terrorism Implementation Task Force* (CTITF) en het *Counterterrorism Executive Directorate*, die correcte en adequate uitvoering van VN-resoluties ter bestrijding van terrorisme bevorderen. Inhoudelijk richten de activiteiten zich in sterke mate op de preventieve aspecten van terrorismebestrijding (grensmanagement, dialoog, strafbaarstelling rekrutering).

In het kader van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (AVVN) wordt momenteel gewerkt aan de periodieke review van de VN-contraterrorisme-strategie. In dit kader kijkt Nederland onder meer uit naar voorstellen met betrekking tot de instelling van een VN-terrorismecoördinator ter bevordering van de samenhang van de VN-activiteiten op dit terrein. Eind juni zal in New York een AVVN-bijeenkomst plaatsvinden om conclusies vast te leggen over de vorderingen die in 2011–2012 zijn geboekt ten aanzien van de uitvoering van de strategie.

Tevens maakt Nederland zich – zowel bilateraal als in EU-kader – sterk voor de ratificatie en de uitvoering van de 12 VN-verdragen die betrekking hebben op terrorismebestrijding en de totstandkoming van een alomvattend VN-terrorismeverdrag. Uitgangspunt is echter dat dit alomvattend verdrag daadwerkelijk versterking van het internationaal rechterlijke regiem vormt. Ten aanzien van de definiëring van terrorisme zal derhalve scherp stelling worden genomen.

Voorts heeft Nederland, met een coalitie van gelijkgezinde landen, opnieuw ingezet op een verdere versterking van het VN-terrorismesanctieregime («Al Qa'ida sanctieregime»). Dit droeg bij aan verbeterde procedures voor *listing* en *delisting* en een versterking van het mandaat van de ombudspersoon, verantwoordelijk voor het begeleiden en adviseren inzake delistingverzoeken.¹ Eind juni 2011 besloot de VN-Veiligheidsraad om de sanctielijst te splitsen voor de Taliban en Al Qa'ida. Oogmerk is meer ruimte te bieden aan de Taliban om zich af te

¹ Ref. VN-Veiligheidsraadresolutie 1989.

keren van internationale terroristische organisaties en deel te nemen aan het politieke proces in Afghanistan.

3.3.3 Terrorismelijsten

De uitvoering van de (nationale) Sanctieregeling Terrorisme 2007-II vormde onverminderd een belangrijk aandachtsveld. Bij aanwijzingsbesluit van 17 april 2012 zijn de tegoeden van mevrouw Burcu Tutucu bevroren.¹ Dezelfde maatregel is op 11 januari 2012 ook toegepast op de heer Sohayb Ben Daggoun.²

Door publicatie van de nationale terrorismelijst en bijbehorend protocol betreffende de «totstandkoming en beëindiging van bevroeringsmaatregelen terrorisme» op de website van het ministerie van Buitenlandse Zaken, is de transparantie rondom de werking van de nationale, Europese en VN-terrorismesancties vergroot. De lijst en het protocol kunnen worden geraadpleegd op: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/internationale-vrede-en-veiligheid/sancties>.

Op http://www.nctb.nl/onderwerpen/Kennisbank_terrorisme is achtergrondinformatie beschikbaar over betreffende organisaties. Ten slotte kan via deze website eenvoudig toegang worden gekregen tot een actueel overzicht van de terrorismesancties in EU- en VN-kader.

3.3.4 Europese Unie

De versterking van samenhang tussen EU-intern en EU-extern beleid op het terrein van terrorisme krijgt steeds meer vorm. Nederland ondersteunt deze ontwikkeling aangezien dit de effectiviteit van de EU contraterrorisme-inspanningen zal versterken. Eén van de voornemens is om in de toekomst, waar relevant, in de voorbereiding EU-dialoog met derde landen intensiever informatie uit te wisselen met gespecialiseerde EU-agentschappen als FRONTEX en EUROPOL.

Onder Deens voorzitterschap zijn verdere stappen gezet om bij EU-inspanningen ten behoeve capaciteitsopbouw in «derde landen» die betrekking hebben op contraterrorisme, nog nadrukkelijker het belang van mensenrechten in ogenschouw te nemen. Het voornemen is daartoe een aantal *guidelines* overeen te komen die leiden zullen zijn bij de keuze voor specifieke activiteiten.

3.3.5 Passenger Name Records

De onderhandelingen omtrent het voorstel voor een Europese richtlijn betreffende het gebruik van persoonsgegevens van passagiers voor het voorkomen, opsporen, onderzoeken en vervolgen van terroristische misdrijven en zware criminaliteit (EU PNR) zijn volop gaande. In de afgelopen periode heeft het Deense voorzitterschap van de Europese Unie zich veel moeite getroost om in de JBZ-raad tot een algemene oriëntatie te komen ten aanzien van de conceptrichtlijn. De belangrijkste geschilpunten in de Raad hadden betrekking op de financiering van een deel van de kosten vanuit Europese middelen, de opname van alle of gedeeltelijke intra EU vluchten en de bewaartermijnen, en de toegang tot de gegevens. Tijdens de JBZ-raad van 26–27 april heeft een meerderheid van de lidstaten ingestemd met de concepttekst, zodat de besprekingen met het Europees Parlement kunnen aanvangen. Nederland heeft zich daarbij van stemming onthouden, met name vanwege de voor Nederland te ruime toegang tot de persoonsgegevens gedurende de eerste twee jaar.

¹ Staatscourant 2012, 7967.

² Staatscourant 2012, 916.

3.3.6 Bilaterale samenwerking

Terrorismebestrijding vormde één van de gesprekstema's tijdens de jaarlijkse bilaterale Wittenburgconferentie met Turkije. Turkije en Nederland bevestigden bij deze gelegenheid het – gedeelde – belang van internationale samenwerking ter voorkoming en bestrijding van terrorisme. Tevens werd overeengekomen de samenwerking bij het tegengaan van activiteiten van de terroristische PKK te continueren. Daarbij is van Nederlandse zijde gewezen op het belang van toenadering tussen Turkije en de Koerdische autonome regio voor een effectieve bestrijding van de PKK.

In januari en maart 2012 werd met India gesproken om mogelijkheden te inventariseren om de bilaterale samenwerking op het terrein van terrorismebestrijding te versterken.¹ Als gezamenlijke belangen, c.q. opties voor intensievere samenwerking werden geïdentificeerd:

- uitwisseling van dreigingsanalyses ten aanzien van de Afghanistan en Pakistan;
- tegengaan van radicalisering en deradicalisering;
- kennisuitwisseling met betrekking tot bestrijding van terrorismefinanciering, in het licht van actief Nederlands lidmaatschap van de *Financial Action Task Force* (FATF).

3.3.7 Multilateraal: overig

In februari 2012 vond in Londen onder leiding van de Britse premier David Cameron een topconferentie plaats over de stabilisatie van Somalië. Meer dan vijftig landen spraken over vrede en veiligheid, een nieuw politiek bestel en economische wederopbouw van het land. Nederland heeft aangedrongen op verdere internationale inspanningen om piraterij en terrorisme te bestrijden.

3.3.8 International Centre for Counterterrorism – The Hague (ICCT)

De Nederlandse bijdrage aan internationale samenwerking in terrorismebestrijding kreeg ook gestalte via de oprichting van het ICCT (2011). In het eerste jaar van de oprichting organiseerde het ICCT een groot aantal, goed bezochte bijeenkomsten, dat bijdroeg aan versterkte internationale aandacht voor preventieve en internationaal rechterlijke aspecten van de strijd tegen terrorisme. Het ICCT heeft zich gemanifesteerd op belangrijke internationale thema's als de rehabilitatie en re-integratie van (veroordeelde) gewelddadige extremisten, de rol van slachtoffers van terrorisme bij het voorkomen van radicalisering en het belang van een strafrechtelijke benadering van terrorisme (civiel proces, getuigenbescherming, inzet geclassificeerde inlichtingen in een terrorismezaak, etc.). Het ICCT is in kort tijdbestek in staat gebleken een breed scala aan samenwerkingsrelaties aan te gaan met partners uit VN-, EU- en OVSE-geldingen, NGO's en overheden.

3.4 Instrumenten en organisatie

3.4.1 Beveiliging burgerluchtvaart – security scan

Europese regelgeving heeft het mogelijk gemaakt dat luchthavens in de Europese Unie sinds 30 november 2011 de security scan structureel mogen inzetten als beveiligingscontrolemiddel. Door middel van een pilot maakte Amsterdam Airport Schiphol reeds eerder gebruik van de security scan voor vluchten naar de Verenigde Staten. Het gebruik van het middel in Nederland vindt plaats met inachtneming van privacy- en gezondheids-

¹ Dit overleg vond plaats in het kader van de nog niet geïnstitutionaliseerde *Joint Working Group on Counterterrorism*.

aspecten. Sinds de nieuwe regelgeving heeft de luchthaven de inzet van de security scan verder uitgebreid.

3.4.2 Terrorismefinanciering

Strafbaarstelling terrorismefinanciering in Nederland

De *Financial Action Task Force* (FATF) heeft in 2011 een evaluatierapport over Nederland aangenomen (opgesteld door de IMF), waarin aanbevelingen staan over het Nederlandse systeem ter bestrijding van witwassen en terrorismefinanciering. Naar aanleiding hiervan heeft de regering een wetsvoorstel opgesteld waarmee de financiering van terrorisme separaat strafbaar wordt gesteld. Dit voorstel heeft tot doel in het Wetboek van Strafrecht een autonome strafbaarstelling van het financieren van terrorisme op te nemen, teneinde dit misdrijf overeenkomstig de aanbevelingen in het rapport van de FATF duidelijk herkenbaar in de wet te positioneren. Het wetsvoorstel is voor advies aan de Raad van State gezonden.

Internationale context

De FATF stelt wereldwijd de standaard vast ten aanzien van wet- en regelgeving op het terrein van de bestrijding van witwassen en terrorismefinanciering. Deze standaard was tot op heden vervat in de zogeheten 40+9 «aanbevelingen»: 40 aanbevelingen voor de bestrijding van witwassen en 9 speciale aanbevelingen voor de bestrijding van terrorismefinanciering (TF). Bij de in februari 2012 overeengekomen wijzigingen in de standaard is het onderscheid tussen deze twee soorten aanbevelingen komen te vervallen; de negen speciale aanbevelingen zijn nu geïntegreerd in de overige aanbevelingen. De nieuwe geïntegreerde standaard voor de bestrijding van misbruik van de financiële sector bevat nog wel dezelfde elementen ten aanzien van TF als de vorige standaard (zoals strafbaarstelling van terrorismefinanciering, het bevriezen van tegoeden van terroristen, de meldplicht ongebruikelijke transacties die verband houden met terrorismefinanciering etc.). Deze wijziging illustreert dat de bestrijding van terrorismefinanciering een integraal onderdeel uitmaakt van de internationale inspanningen voor het bewaken van de integriteit van de financiële sector.

«Schooltjes» Tamil Tijgers

De Nationale Recherche van het Korps Landelijke Politiediensten heeft onder leiding van het Landelijk Parket een strafrechtelijk onderzoek verricht naar de financiële activiteiten van de terroristische organisatie LTTE (Tamil Tijgers) in Nederland. Dit onderzoek leidde eind vorig jaar tot de veroordeling van vijf verdachten tot gevangenisstraffen tussen de 2 en 6 jaar. Uit dit onderzoek bleek onder meer dat frontorganisaties van de Tamil Tijgers in zeker 21 Nederlandse gemeenten «scholen» aansturen waarbij in ieder geval het gedachtegoed van de LTTE, het strijden voor een eigen staat langs de weg van de gewapende strijd, verheerlijkt wordt. Deze lessen vinden buiten de reguliere schooltijden en buiten de bestaande bekostiging plaats.

De minister van Veiligheid en Justitie heeft tijdens het AO van 5 oktober 2011 aan uw Kamer toegezegd dat de NCTV samen met de betreffende gemeenten zal bekijken of er aanleiding is tegen deze scholen op te treden. De NCTV heeft hiertoe in twee bijeenkomsten samen met de betreffende 21 gemeenten, het OM en de NR van gedachten gewisseld over deze LTTE-scholen. Deze bijeenkomsten hebben geleid tot een handelingskader voor de gemeenten. Met dit kader kunnen gemeenten

onderzoeken of de LTTE actief is binnen hun gemeentegrenzen en zo ja, hoe gemeenten kunnen optreden tegen deze organisatie. Verschillende gemeenten hebben aangegeven nader onderzoek te hebben verricht naar deze «schooltjes» en hebben waar nodig passende maatregelen getroffen.

3.4.3 Alerteringssysteem terrorismebestrijding

Het Alerteringssysteem terrorismebestrijding (Atb) is bedoeld als waarschuwingssysteem in geval er vanuit de inlichtingen- en veiligheidsdiensten of de politie aanwijzingen voorhanden zijn waaruit zou blijken dat terroristen het voornemen hebben een aanslag te plegen. Daartoe kent het systeem procedures en afspraken met zowel het bedrijfsleven als de politie.

Het is van groot belang dat het Atb als een «levend» systeem wordt ervaren door de direct betrokkenen. Het houden van oefeningen levert daaraan een belangrijke bijdrage. Zo is in januari jl. een oefening gehouden met de sector Telecom en zullen in de loop van dit jaar nog twee oefeningen volgen met respectievelijk de gecombineerde sector «Spoor / Stad- en streekvervoer» en de sector «Elektriciteit».

Essentieel voor het Atb zijn de afspraken die op lokaal niveau worden gemaakt tussen de CCB's (Crisis en Coördinatie Beveiliging) van de politie, het lokaal bevoegd gezag en de lokale securitymanagers van een A-locatie in de regio. In de afgelopen periode is een begin gemaakt met het versterken van de regie op deze afspraken zodat partijen in de regio goed geïnformeerd zijn over de wederzijdse plannen en afspraken in tijden van crises.

Een goed functionerend systeem is gebaat bij een vlotte communicatie. Nadat geruime tijd *Quick Alert* heeft gefunctioneerd als het communicatiekanaal in tijden van crises, heeft begin 2012 de omschakeling plaatsgevonden naar een ander en goedkoper systeem: *Quick Inform*. Door middel van gecontroleerde toegang via een website kunnen direct betrokkenen in tijden van crises aanvullende informatie ontvangen zodat zij op de hoogte blijven van de voortgang van de dreiging en de genomen maatregelen.

Onder coördinatie van het ministerie van BZK is ruim tien jaar leden het programma Vitaal gestart. Doel ervan was de weerbaarheid van het Nederlandse bedrijfsleven als gevolg van ernstige verstoringen van de vitale infrastructuur te verhogen. Inmiddels is dit geen apart programma meer, maar als reguliere activiteit ondergebracht bij de diverse departementen. Herhaalde malen is vanuit het bedrijfsleven de wens geuit om voor Vitaal en het Atb te komen tot één loket. Het verschil in aanpak tussen beide programma's wekt nogal eens verwarring, temeer daar er sprake is van een overlap tussen beide onderdelen.

Daartoe is in het afgelopen jaar het initiatief genomen om te bezien in hoeverre beide programma's gecombineerd kunnen worden, zonder daarbij overigens het verschil in herkomst tussen beide uit het oog te verliezen. Bij «vitaal» draait het immers vooral om het garanderen van de continuïteit van de dienstverlening terwijl bij het Atb-systeem de nadruk ligt op het verminderen van de effecten van een mogelijke aanslag. De sterk toegenomen aandacht voor de dreiging vanuit en tegen de cybersector zal zich ook vertalen naar het Atb. In de afgelopen periode is een project gestart dat moet uitmonden in concrete voorstellen voor maatregelen die van kracht zullen worden indien er sprake is van een cyberdreiging tegen één van de sectoren die vallen onder het Alerteringssysteem.

3.5 Communicatie en voorlichting

De communicatie-inspanningen over terrorisme(bestrijding) vloeien voort uit de belangrijkste beleidsthema's en richten zich met name op professionele doelgroepen, zoals bedrijfsleven, decentrale overheden en andere netwerkpartners. Centraal staat het informeren van die professionals over wat ze zelf kunnen bijdragen aan het voorkomen van terrorisme en radicalisering. Het vergroten van veiligheidsbewustzijn van maatschappelijke actoren in de volle breedte is daarbinnen een belangrijke speerpunt. Vanuit de NCTV wordt doorlopend gewerkt aan het ontsluiten van nuttige informatie voor professionals, bijvoorbeeld via een kennisbank, factsheets en whitepapers, alsmede aan het bieden van concreet handelingsperspectief, zoals via e-learningmodules. In de richting van niet-professionele doelgroepen is sprake van communicatieactiviteiten op maat, bijvoorbeeld ten behoeve van de aanpak van straattaalddreigers. Zoals hierboven genoemd, geeft het bureau Halt Hollands Midden Haaglanden (HMH) binnen een breder samenwerkingsverband voorlichtingslessen op scholen die als doel hebben om bedreigingen van en onder jongeren tegen te gaan.

De minister van Veiligheid en Justitie,
I. W. Opstelten